

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра соціології та соціальної роботи

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету суспільних наук
Останець Ю.О.
« 17 » _____ 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ РИЗИКІВ

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	054 Соціологія
Освітня програма	Соціологія
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Ужгород 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціологія ризиків» для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності **054 Соціологія** освітньої програми «Соціологія».

Розробники: Новосад Крістіна Ярославівна, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **соціології та соціальної роботи**

протокол № 13 від «24» травня 2022 р.

Завідувач кафедри Шандор Ф.Ф.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 8 від «07» червня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1	1
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для:	2	2
денної форми навчання – 2 / 2	Лекції:	
аудиторних – 44 / 44	24	8
самостійної роботи студента – 76 / 76	Практичні (семінарські):	
	20	4
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	76	108

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення навчальної дисципліни «Соціологія ризиків» є розкриття змісту предмету соціології ризиків, розглянути ключові підходи до аналізу поняття ризику в сучасній соціологічній теорії. Особливе значення приділяється таким аспектам, як історичний контекст виникнення та різні підходи до аналізу ризику, факторам, які сприяють їх виділенню в окрему область досліджень у системі соціально-гуманітарних наук.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) загальних компетентностей:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК-01)
- здатність працювати автономно (ЗК-02)
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (ЗК-03)
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт (ЗК-05)
- здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК-06)
- здатність планувати і здійснювати міжособистісну взаємодію (ЗК-07)

2) спеціальних компетентностей:

- здатність аналізувати соціальні явища та процеси (СК-01)
- здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства (СК-02)
- здатність проектувати і виконувати соціологічні дослідження, розробляти і обґрунтовувати їхню методологію (СК-03)
- здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями (СК-06)

- здатність розуміти соціальні процеси, тренди, можливості у суспільстві, зокрема у її гендерних, расових, вікових аспектах (СК-08)
- здатність виконувати роль медіатора в громадах, освітніх закладах, вирішувати суперечності в позасудовому порядку (СК-10)

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Соціологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
– аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології	ПРН-01
здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки	ПРН-02
– застосовувати наукові знання, соціологічні та статистичні методи, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв’язування складних задач соціології та суміжних галузей знань	ПРН-04
– здійснювати пошук, аналізувати та оцінювати необхідну інформацію в науковій літературі, банках даних та інших джерелах	ПРН-05
– вирішувати етичні дилеми відповідно до норм професійної етики соціолога та загальнолюдських цінностей	ПРН-07
– зрозуміло і недвозначно доносити знання, власні висновки та аргументацію з питань соціології та суміжних галузей знань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються	ПРН-08
– планувати та виконувати наукові дослідження у сфері соціології, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки	ПРН-09
– активно слухати, перефразувати, резюмувати, ставити запитання, аналізувати невербальні прояви комунікації	ПРН-13

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
По завершенні вивчення дисципліни студенти повинні <u>знати</u> :	ПРН-01
– визначення ризику та його динамічну сутність;	ПРН-02
– місце «соціології ризику» в системі соціологічних знань;	ПРН-04
– класифікацію підходів до вивчення ризиків;	ПРН-05
– зміст та особливості соціологічних, економічних та соціально-психологічних підходів до вивчення природи ризику;	ПРН-07
– визначення безпеки, еволюцію поняття «безпека»,	ПРН-08
теоретико-методологічні основи соціальної безпеки;	ПРН-09
	ПРН-13

– класифікацію загроз в суспільствах ризику.	
По завершенні вивчення дисципліни студенти повинні <u>вміти</u> :	
– розрізняти соціологічні, економічні та соціально-психологічні ризики та загрози;	
– аналізувати причини, походження та наслідки ризиків для індивіда та суспільства;	
– інтерпретувати причини трансформації сприйняття ризику в епоху сучасності;	
– використовувати методи соціологічного опитування, вимірювання отриманої інформації та оцінки рівня ймовірного ризику в суспільстві.	

4. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання результатів навчання та методами демонстрування з навчальної дисципліни є: залік; тестування; доповіді-повідомлення; підготовка презентацій результатів виконаної індивідуальної роботи.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ, письмове тестування (усне індивідуальне та фронтальне опитування; контрольні роботи; самостійні письмові роботи).

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота			Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	50	100
16	17	17		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота			Модульна контрольна робота	Сума
T4	T5	T6	50	100
17	17	16		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	3	50	3	50

Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульний контроль передбачає виконання 50 стандартизованих тестів. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок: 1 бал за кожну правильну відповідь: 50-45 – відмінно; 44-37 – добре; 36-30 – задовільно; 29-1 – незадовільно; 0 – студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити. Структура кожного комплексу завдань за модулем містить завдання для перевірки рівня засвоєння граматичного і лексичного мінімуму.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) – заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) – заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає з певною кількістю помилок;

- вмiє порiвнювати, узагальнювати, систематизувати iнформацiю пiд керiвництвом викладача, в цiлому самостiйно застосовувати на практицi, контролювати власну дiяльнiсть;

- опанував навчально-програмовий матерiал, успiшно виконав завдання, передбаченi програмою, засвоїв основну лiтературу, яка рекомендована програмою;

оцiнку «задовiльно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матерiал в обсязi, необхідному для подальшого навчання i використання його у майбутнiй професiї;

- виконує завдання непогано, але зi значною кiлькiстю помилок;

- ознайомлений з основною лiтературою, яка рекомендована програмою;

- допускає помилки при виконаннi завдань, але пiд керiвництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцiнку «задовiльно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володiє основним навчально-програмовим матерiалом в обсязi, необхідному для подальшого навчання i використання його у майбутнiй професiї, а виконання завдань задовольняє мiнiмальнi критерiї. Знання мають репродуктивний характер.

оцiнка «незадовiльно» (35-59 балiв, FX) – виставляється студенту, який:

- виявив суттєвi прогалини в знаннях основного програмового матерiалу, допустив принциповi помилки у виконаннi передбачених програмою завдань.

оцiнка «незадовiльно» (35 балiв, F) – виставляється студенту, який:

- володiє навчальним матерiалом тiльки на рiвнi елементарного розпiзнавання i вiдтворення окремих фактiв або не володiє зовсiм;

- допускає грубi помилки при виконаннi завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання i не готовий до професiйної дiяльностi пiсля закинчення унiверситету без повторного вивчення даної дисциплiни.

При виставленнi оцiнки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця вiдповiдностi оцiнок за рiзними шкалами

Сума балiв за вiдповiднi види навчальної дiяльностi	Оцiнка ECTS	Оцiнка за нацiональною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для залiку
90 – 100	A	вiдмiнно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовiльно	

60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

1. Історія уявлення про ризик. Специфіка сучасності.
2. Класифікація підходів до вивчення ризику. Поняття «ризик» в соціології.
4. Соціально-психологічні підходи вивчення ризику.
5. Особливості економічного підходу вивчення ризику.
6. Сучасне суспільство в контексті соціологічних концепцій ризику.
7. Суспільство ризиків. Класифікація загроз.
8. Ризики і небезпеки. Їх динамічна сутність.
9. Підходи до вивчення поняття «безпека». Еволюція поняття «безпека».
10. Рівні і різновиди безпеки. Питання суб'єктивності та об'єктивності безпеки.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: <i>денна</i>					
	у тому числі					
	Усього	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Тема 1. Історія уявлення про ризик. Специфіка сучасності.	10	4	2			10
Тема 2. Класифікація підходів до вивчення ризику. Поняття «ризик» в соціології.	10	4	2			10
Тема 3. Соціологічні теорії в курсі «Соціологія ризику».	10	2	2			10
Тема 4. Соціально-психологічні підходи	10	2	2			10

вивчення ризику.						
Тема 5. Особливості економічного підходу вивчення ризику.	10	2	2			10
Тема 6. Сучасне суспільство в контексті соціологічних концепцій ризику.	10	2	2			10
Тема 7. Суспільство ризиків. Класифікація загроз.	8	2	2			10
Тема 8. Ризики і небезпеки. Їх динамічна сутність.	2	2	2			3
Тема 9. Підходи до вивчення поняття «безпека». Еволюція поняття «безпека».	2	2	1			3
Тема 10. Рівні і різновиди безпеки. Питання суб'єктивності та об'єктивності безпеки.	2	2	1			3
Модульна контрольна робота	2		2			0
Разом за модуль						
Разом за семестр	76	24	20			76

5.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Історія уявлення про ризик. Специфіка сучасності.	3	1
2	Тема 2. Класифікація підходів до вивчення ризику. Поняття «ризик» в соціології.	3	1
3	Тема 3. Соціологічні теорії в курсі «Соціологія ризику».	2	1
4	Тема 4. Соціально-психологічні підходи вивчення ризику.	2	1
5	Тема 5. Особливості економічного підходу вивчення ризику.	2	0
6	Тема 6. Сучасне суспільство в контексті соціологічних концепцій ризику.	2	0
7	Тема 7. Суспільство ризиків. Класифікація загроз.	2	0
8	Тема 8. Ризики і небезпеки. Їх динамічна сутність.	2	0
	Модульна контрольна робота.	2	0
	Разом	20	4

5.4. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин
---	------------	-----------------

з/п		денна	заочна
1	Тема 1. Історія уявлення про ризик. Специфіка сучасності.	10	14
2	Тема 2. Класифікація підходів до вивчення ризику. Поняття «ризик» в соціології.	10	14
3	Тема 3. Соціологічні теорії в курсі «Соціологія ризику».	10	14
4	Тема 4. Соціально-психологічні підходи вивчення ризику.	10	14
5	Тема 5. Особливості економічного підходу вивчення ризику.	10	14
6	Тема 6. Сучасне суспільство в контексті соціологічних концепцій ризику.	10	14
7	Тема 7. Суспільство ризиків. Класифікація загроз.	10	12
8	Тема 8. Ризики і небезпеки. Їх динамічна сутність.	6	10
	Модульна контрольна робота	0	2
	Разом	76	108

6. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

В умовах використання формату онлайн-навчання (дистанційного навчання) із застосуванням мережі Google Meet названі засоби, методи та форми визначаються за домовленістю зі здобувачами і в залежності від зручного виду взаємодії, застосовуються з допомогою існуючих функцій групових чатів та відеоконференцій.

Для ефективного засвоєння тематики є можливість демонстрації необхідних матеріалів на робочому столі комп'ютерного технічного засобу під час занять і семінарів. Зокрема, у разі потреби, під час онлайн-заняття можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу тематичну інформацію на робочому столі.

Планування лекційних і практичних (семінарських) занять, модульних контрольних робіт, звітування за індивідуальну та іншу передбачену програмою роботу зі студентами, а також підсумкова перевірка знань у формі іспиту (заліку) здійснюється заздалегідь за допомогою прив'язки до Google-календаря. Синхронізація запланованих заходів виконується автоматично на всіх зручних для їх проведення пристроях.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя / Е.Гіденс [пер. з англ. Н.Поліщук]. – К.: Альтпрес, 2004. – 100 с.

2. Лукашевич М., Недюха М. Суспільство ризику / М.Лукашевич, М.Недюха // Соціологічна енциклопедія. Укладач Городяненко В.Г. – К.: Академвидав, 2008. – 456 с.
3. Луман Н. Понятие риска. Thesis: теория и история экономических и социальных институтов и систем. 1994. № 5. С. 135 – 160.
4. Ризики в сучасному нестабільному суспільстві: соціальні та культурні виміри; за ред.. Л.Г. Скокової. Київ: Інститут соціології НАН України, 2021. 295 с.
5. Giddens A. Risk and Responsibility. Modern Law Review. Vol. 62(1). 2003. p. 1–10.
6. Taylor-Gooby P. New risks and social change. New risks, new welfare. The transformation of the European welfare state. NY: Oxford University press Inc, 2004. 248 p.

Допоміжна література

1. Більовський О. А. Соціальні ризики постіндустріального суспільства як основа історичних трансформацій. Філософія і політологія в контексті сучасної культури. 2013. Вип. 6(3). С. 74 – 79.
2. Кірнос І. Систематизація нових соціальних ризиків у контексті переходу до постіндустріального суспільства. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика. 2011. – № 706. С. 88 – 93.
3. Тарасова О. А. У. Бек і Е. Гідденс про суспільство ризику / О. А. Тарасова, Л. С. Черноус // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики : зб. наук. праць / Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2019. – Вип. 83. – С. 53-58.
4. Посохов І. Аналіз змісту поняття ризик і наукові підходи щодо визначення сутності ризику. Сборник научных трудов. Вестник НТУ «ХПИ». № 5. 2012. С. 101 – 108.
5. Радіонова-Водяницька В. Щодо окремих соціальних ризиків у трудовому праві. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2013. № 27. С. 444 – 452.
6. Taylor-Gooby P., Cebulla A. The Risk Society Hypothesis: an empirical test using longitudinal survey data. Journal of Risk Research. 22 August 2010. P. 1 – 21.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <https://ukr-socium.org.ua/uk/>
2. <https://sau.in.ua/magazine/ukrayinskyj-socziologichnyj-zhurnal/>
3. <http://stmm.in.ua/archive/>

4. Beck's Theory of Risk Society of Modernity: Definition and Speciality of Risk Society [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.yourarticlelibrary.com/sociology/becks-theory-of-risk>.
5. Anthony Giddens' and Ulrich Beck's conceptions of risk. November 27, 2015 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://multimediageek.wordpress.com/2015/11/27/anthony-giddens-and-ulrich-becks-conceptions-of-risk/>.

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20 ___ / 20 ___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____ / _____ /
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ___ / 20 ___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____ / _____ /
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ___ / 20 ___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____ / _____ /
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ___ / 20 ___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____ / _____ /
(підпис) (Прізвище ініціали)